

Õiguskantsler

Aune Valk
õppeprorektor
Tartu Ülikool
info@ut.ee

Teie nr

Meie 07.06.2024 nr 7-6/240802/2403432

Magistriõppekava „Keeleõpetaja mitmekeelses koolis“ vastuvõtutingimused

Lugupeetud Aune Valk

Õiguskantsleri poole pöördus [ ], kes soovib kandideerida magistriõppekavale „Keeleõpetaja mitmekeelses koolis“, et omandada eesti keele kui teise keele õpetaja eriala. Avaldaja hinnangul ei ole õppekava vastuvõtutingimused seadusega kooskõlas.

Tartu Ülikool on seadnud sellele magistriõppekavale kandideerijatele tingimuse, et kui kandideerija pole varem läbinud üldkeeleteaduslikke õppeaineid, peab ta esitama eesti keele C1-taseme eksami tunnistuse või sooritama Tartu Ülikoolis eesti keele C1-taseme eksami, mis hõlmab kõiki osaoskusi. Seda ka siis, kui kandidaat on omandanud eesti keeles põhihariduse, keskhariduse või kõrghariduse.

Leian, et see ülikooli seatud tingimus on vastuolus keeleseaduse § 26 lõikega 3. Selle sätte kohaselt ei pea inimene, kes on omandanud eesti keeles põhihariduse, keskhariduse või kõrghariduse, eesti keele tasemeeksamit sooritama.

Neile inimestele seatud eesti keele tasemeeksami sooritamise nõuet ei õigusta asjaolu, et ülikool käsitab tasemeeksamit kui eeldusainete asendamiseks sooritavat eksamit, mitte eesti keele tasemeeksamit. Tasemeeksam jääb tasemeeksamiks ka juhul, kui seda nimetatakse eeldusainete omandamise kontrollimiseks. Ülikool pole esitanud ühtki sisulist argumenti, mis tõendaks, et eesti keeles hariduse (praegusel juhul kõrghariduse) omandanud inimese eesti keele oskus on eelduslikult olulises osas kehvem kui keeleseaduse alusel eesti keele C1-taseme eksami sooritanud inimesel.

Kui Tartu Ülikooli eesti keele C1-taseme eksamit peetakse eksamiks, millega kontrollitakse spetsiifiliste üldkeeleteaduslike õppeainete läbimisel omandatavaid teadmisi ja oskusi, oleks lubamatu nõuda sellise eksami tegemist üksnes neilt, kes on eesti keeles omandanud põhihariduse, keskhariduse või kõrghariduse. Sel juhul koheldaks eesti keeles põhihariduse, keskhariduse või kõrghariduse saanud inimesi põhjendamatult erinevalt (rangemalt), kuna nemad peaksid sellise spetsiifilise eksami sooritama, kuid keeleseaduse alusel eesti keele C1-taseme eksami tunnistuse saanud inimesed mitte.

Ülikool selgitas õiguskantsleri nõunikule, et praegu kaalutakse võimalust korraldada järgmisel aastal kõigile „Keeleõpetaja mitmekeelses koolis“ õppekavale astujatele kohustuslik keeleksam.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Eksami eesmärk on kontrollida keelevaldkonnaga seotud teksti mõistmise ja loomise oskust. Selle eksami nimetus ei oleks sel juhul C1-taseme eksam. Niisugune lahendus võib olla asjakohane.

Soovitan ülikoolil leida seadusega kooskõlas olev lahendus avaldaja ning teiste sellel aastal magistriõppekavale kandideerivate inimeste jaoks, kes on omandanud eesti keeles põhihariduse, keskhariduse või kõrghariduse.

Palun andke teada, kuidas kavatsete seda soovitus järgida. Ootan Teie vastust hiljemalt 1. juuliks.

Vastuvõtutingimuste kehtestamine

1. [Kõrgharidusseaduse](#) §-s 13 on öeldud, et kõrgkool kehtestab ja avalikustab kõrgharidusseaduse §-s 12 sätestatud arvestades kõrgharidustaseme õppesse vastuvõtu tingimused, sealhulgas õppekeele taseme miinimumnõuded. Üliõpilaste vastuvõtmise ning ülikoolist väljaarvamise tingimused ja korra ning õppekava statuudi kehtestab ülikooli senat. Nii on ette nähtud [Tartu Ülikooli seaduse](#) §-des 2¹ ja 2³ ning Tartu Ülikooli [põhikirja](#) § 12 lõike 2 punktides 4 ja 5.

2. Senat on vastu võtnud [kõrghariduse esimese ja teise astme vastuvõtueeskirja](#) (edaspidi: vastuvõtueeskiri). Konkreetse õppekava vastuvõtutingimused kehtestatakse õppekavas, mis on koostatud kooskõlas senati kehtestatud [õppekava statuudiga](#). Õppekava statuudi punkti 4 kohaselt on õppekava õpingute alusdokument, mis muu hulgas määrab kindlaks õppe alustamise tingimused.

Seega peavad konkreetsele õppekavale vastuvõtu tingimused, sealhulgas „Keeleõpetaja mitmekeelses koolis“ magistriõppekavale vastuvõtu tingimused, olema kooskõlas õppekava statuudi ja vastuvõtueeskirjaga.

3. Kuigi Eesti Vabariigi põhiseaduse § 38 lõike 2 järgi on ülikoolidel avar enesekorraldusõigus, muu hulgas üliõpilaskandidaatide vastuvõtutingimuste kehtestamisel, pole see õigus piiramatult ning vastuvõtutingimuste kehtestamisel tuleb järgida Riigikogu kehtestatud seadusi.

Eesti keele C1-taseme eksami sooritamise nõue

4. Tartu Ülikooli [kodulehel](#) avaldatud info kohaselt tuleb „Keeleõpetaja mitmekeelses koolis“ magistriõppekavale kandideerimisel täita kaks tingimust. Kandidaadil peab olema:

- 1) bakalaureusekraad või sellele vastav haridustase ja varasemate õpingute käigus läbitud vähemalt 48 EAP mahus eesti, inglise või vene üldkeeleteaduslikke õppeaineid ja
- 2) eesti keele oskus vähemalt B2-tasemel.

5. Kui magistriõppesse astuja pole varasemate õpingute käigus läbinud 48 EAP mahus eesti, inglise või vene keeles üldkeeleteaduslikke õppeaineid, siis saab selle nõude asendada alternatiivse nõude täitmisega:

- inimene peab olema sooritanud kas eesti keele C1-taseme eksami (sealjuures peab hinnang rääkimise osaoskusele olema „väga hea“ ning lugemise, kuulamise ja kirjutamise osaoskusele vähemalt „hea“) või rahvusvaheliselt tunnustatud inglise keele C1-taseme eksami (CAE, IELTS, TOEFL) või vene keele eksami (TORFL) või
- inimene peab olema sooritanud kõiki osaoskusi hõlmava Tartu Ülikooli eesti, inglise või vene keele C1-taseme eksami vähemalt 80 punktile.

6. Need tingimused vastavad [õppekavas](#) („Keeleõpetaja mitmekeelses koolis“, õppekava kood 205621) kehtestatud vastuvõtutingimustele.

7. Ülikooli kodulehel on veel öeldud, et eeldusainete nõuetele vastavad õppekavad on Tartu Ülikoolis „Klassiõpetaja“, „Eesti ja soome-ugri keeleteadus“ (eesti keel võõrkeelena), „Inglise keel ja kirjandus“, „Vene-slaavi filoloogia“; Tallinna Ülikoolis „Klassiõpetaja“, „Eesti filoloogia“ (eesti keel teise keelena ja eesti kultuur), „Euroopa nüüdiskeeled ja kultuurid“ (inglise keel ja kultuur), „Vene filoloogia“.

8. Tartu Ülikoolist selgitati õiguskantsleri nõunikule, et [õppekava statuudi](#) punkti 33 järgi võib magistriõppesse astujalt nõuda eeldusainete läbimist kuni 60 EAP mahus. „Keeleõpetaja mitmekeelses koolis“ õppekavale astumisel nõutud 48 EAP mahus üldkeeleteaduslike õppeainete läbimise asemel võib teha keeleeksami. Eksam on lisatud alternatiivina, sest filoloogilise haridusega kandidaate ei ole piisavalt, kuid vajadus õpetajate järele on suur ning keeleõpetajaks soovib saada ka muu haridustaustaga inimesi, kes juba koolis õpetavad või muul eriala töötavad. Eksami nõudega soovitakse laiendada võimalike ülikooli astujate ringi.

9. Eeldusainete läbimise nõude seadmine ning sisseastujate ringi laiendamiseks alternatiivsete võimaluste pakkumine on kooskõlas nii õppekava statuudi kui ka vastuvõtueeskirjaga ning on ka sisuliselt mõistetav. Sellegipoolest peab ülikool arvestama, et keeleseaduse kohaselt ei pea need inimesed, kes on omandanud eesti keeles põhihariduse, keskhariduse või kõrghariduse, eesti keele tasemeeksamit sooritama ([keeleseaduse](#) (KeeleS) § 26 lg 3).

10. Ülikool on otsustanud, et üldkeeleteaduslike ainete asendamiseks võib ülikooli astuja ühe alternatiivina esitada (eesti keele õpetaja puhul) eesti keele C1-taseme eksami sooritamist tõendava tunnistuse. Sellel tunnistusel peab hinnang rääkimise osaoskusele olema „väga hea“ ning lugemise, kuulamise ja kirjutamise osaoskusele vähemalt „hea“. Seega saab inimene esitada KeeleS § 24 alusel sooritatava keeleeksami läbimist tõendava dokumendi (vt vastuvõtueeskirja p 22.2). Teisisõnu on ülikool leidnud, et üldkeeleteaduslike ainete asemel võib kandidaat esitada keeleseaduse alusel sooritatud eesti keele C1-taseme eksami tunnistuse.

Haridus- ja teadusministri 13.06.2011 määruse nr 24 „[Eesti keele tasemeeksamite ülesehitus ja läbiviimise kord](#)“ § 3 lõike 3 järgi sisaldab eesti keele B2- ja C1-taseme eksami suuline osa tööalase tegevusvaldkonnaga seotud teemasid. Samas ei pea selle eksami tegemisel olema arvestatud seda, et inimene kavatseb kandideerida Tartu Ülikooli eesti keele õpetaja erialale ning seega ei ole ka selle eksami suuline ega muu osa keeleteadusliku suunitlusega.

11. Teise võimalusena saab inimene sooritada ülikooli C1-taseme eesti keele eksami. Ülikool selgitas avaldajale ja õiguskantsleri nõunikule, et ülikooli korraldatav eksam on mõeldud eeldusainete (üldkeeleteaduslike õppeainete) asendamiseks, mitte keeleoskuse tõendamiseks. Seega soovib ülikool sel viisil õigustada nõuet, et eesti keele tasemeeksami peab sooritama ka inimene, kes on omandanud eesti keeles põhihariduse, keskhariduse või kõrghariduse.

C1-taseme keeleeksami ümbernimetamine eeldusainete kontrollimiseks ei muuda tõsiasja, et tegu on sisuliselt ikkagi tavalise eesti keele C1-taseme eksamiga ja selle sooritamist ei saa KeeleS § 26 lõike 3 alusel nõuda inimeselt, kes on omandanud eesti keeles põhihariduse, keskhariduse või kõrghariduse.

12. Ometi on ülikool leidnud, et ka eesti keeles põhihariduse, keskhariduse või kõrghariduse omandanud inimene peab eesti keele õpetaja erialale kandideerimisel siiski sooritama kõiki osaoskusi hõlmava Tartu Ülikooli eesti keele C1-taseme eksami.

13. Vastuseks õiguskantsleri nõuniku küsimusele, kuidas saab võrrelda üldkeeleteaduslike õppeainete läbimist eesti keele tasemeeksamil kontrollitavate pädevustega, vastas ülikool, et keeleeksamil mõõdetakse osa nendest pädevustest, mida peab andma üldkeeleteaduslike õppeainete läbimine.

14 Ülikool pole selgitanud, millele tuginedes ta leiab, et inimestel, kes on omandanud eesti keeles kõrghariduse (praegusel juhul peab kandidaat olema lõpetanud bakalaureuseõppe), pole samu teadmisi, mis on keeleseaduse alusel eesti keele C1-taseme eksami teinud inimesel.

15. Ülikooli vastuvõtueeskirja punkti 22.1 järgi tõendab C1-tasemel eesti keele oskust eesti keeles omandatud põhi-, kesk- või kõrgharidus. Seega on ka ülikool ise leidnud, et inimesel, kes on omandanud üld- või kõrghariduse eesti keeles, on olemas teadmised ja oskused, mille omandamist kontrollitakse eesti keele C1-taseme eksamil.

16. Seega on meelevaldne jätta sisseastumistingimustes arvestamata KeeleS § 26 lõikes 3 sätestatud reegel, et inimene, kes on omandanud eesti keeles üld- või kõrghariduse, ei pea eesti keele C1-taseme eksamit tegema.

17. Ülikoolist selgitati õiguskantsleri nõunikule, et ülikooli keeleeksami sooritamisel kontrollitakse funktsionaalset tekstimõistmisoskust ehk kandidaadi võimet mõista keerukama teksti peamõtet ja olulisi üksikasju, ning kirjutamisoskust ehk võimet luua selget ja sidusat arutlevat teksti, milles kandidaat näitab oma silmaringi ning väljendab oma arvamust keelevaldkonnaga seotud teemadel. Ülikool on selgitanud, et „Keeleõpetaja mitmekeelses koolis“ õppekava eeldusainete nõuet asendava eesti keele eksamiga kontrollitakse keeleteaduse valdkonnaga seotud teksti funktsionaalset mõistmisoskust ning keelevaldkonnaga seotud teemadel selge ja sidusa arutleva teksti loomise võimet. Neid oskusi peab ülikool vajalikuks mõõta ka eesti keelt emakeelena kõnelevate kandidaatide puhul.

18. Eelnevast saab järeldada, et ülikooli korraldatav eesti keele C1-taseme eksam on ülikooli hinnangul spetsiifilisem kui keeleseaduse alusel korraldatav eesti keele C1-taseme eksam.

Kui nii, siis peab olema ainult ühele kandidaatide rühmale spetsiifilisema eksami korraldamiseks mõistlik ja asjakohane põhjus. Kui sellist põhjust ei ole, on tegu põhjendamatu erineva kohtlemisega. Ülikooli vastusest sellist põhjendust ei selgu ja sellist põhjendust on ka keeruline välja pakkuda.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: avaldaja